

РЕКОМЕНДАЦІЇ
щодо здійснення повідомлення про можливі факти корупційних
або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України
«Про запобігання корупції» викривачами Держенергонагляду

Викривач – фізична особа, яка:

- володіє інформацією про можливі факти корупційних правопорушень – фактичними даними, а саме про обставини правопорушення, місце і час його вчинення та особу, яка вчинила правопорушення;
- переконана у достовірності цієї інформації;
- отримала цю інформацію під час трудової, професійної, господарської, громадської, наукової діяльності, проходження служби чи навчання.

Якщо хоча б одна з цих умов не виконана, особа не може вважатися викривачем.

Шляхи та порядок здійснення повідомлення про корупцію

Працівники Держенергонагляду та особи, які проходять у Держенергонагляді службу чи навчання, або виконують певну роботу можуть повідомити інформацію про корупційні порушення спеціальними каналами:

внутрішніми – керівнику Держенергонагляду або Відділу з питань запобігання та виявлення корупції Держенергонагляду;

регулярними – спеціально уповноваженим суб'єктам у сфері протидії корупції, органам досудового розслідування, органам, відповідальним за здійснення контролю за дотриманням законів у відповідних сферах, *іншим державним органам, установам, організаціям*;

зовнішніми – через засоби масової інформації, журналістів, громадські об'єднання, професійні спілки тощо.

Повідомлення може бути подано:

- листом з поштовою адресою «Про корупцію» на поштову адресу Держенергонагляду: вул. Дорогожицька, буд. 11/8, м. Київ, 04112;
- у скриньку для кореспонденції в приміщенні Держенергонагляду;
- зателефонувавши на «гарячу лінію» Держенергонагляду за номером +380 (044) 204-79-84;
- електронною поштою, на спеціальну е-адресу: anticor@sies.gov.ua;
- через офіційний вебсайт шляхом заповнення електронної форми «Повідомлення про корупцію».

Важливо знати, що відповідно до частини п'ятої статті 53 Закону України «Про запобігання корупції» повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону (далі – повідомлення) може бути здійснене працівником Держенергонагляду без зазначення авторства (анонімно).

Анонімне повідомлення підлягає розгляду, якщо наведена у ньому інформація **стосується конкретної особи, містить фактичні дані, які можуть бути перевірені.**

Анонімне повідомлення підлягає перевірці у строк **не більше 15 днів від дня його отримання.** Якщо у вказаний строк перевірити інформацію, що міститься в повідомленні, неможливо, керівник відповідного органу або його заступник продовжують строк розгляду повідомлення до 30 днів від дня його отримання.

Порядок здійснення перевірки повідомлення (стаття 53² Закону України «Про запобігання корупції»)

Важливо знати, що повідомлення має обов'язково містити фактичні дані, що підтверджують можливе вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції», які можуть бути перевірені.

Повідомлення про вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції» через **регулярні або внутрішні канали** повідомлення такої інформації підлягає попередній перевірці у строк не більш як **десяти робочих днів.**

За результатами попередньої перевірки приймається одне з таких рішень:

- призначити проведення внутрішньої (службової) перевірки або розслідування інформації у разі підтвердження фактів, викладених у повідомленні, або необхідності подальшого з'ясування їх достовірності;
- передати матеріали до органу досудового розслідування у разі встановлення ознак кримінального правопорушення або до інших органів, уповноважених реагувати на виявлені правопорушення в порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України;
- закрити провадження у разі непідтвердження фактів, викладених у повідомленні.

Викривачу надається детальна письмова інформація про результати попередньої перевірки за його повідомленням у **триденний строк** з дня завершення відповідної перевірки.

У разі якщо отримана інформація про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції» не належить до компетенції Держенергонагляду, викривач повідомляється про це у триденний строк без проведення попередньої перевірки із

роз'ясненням щодо компетенції органів або юридичних осіб, уповноважених на проведення перевірки або розслідування відповідної інформації.

У разі якщо отримана інформація стосується дій або бездіяльності керівника Держенергонагляду, така інформація без проведення попередньої перевірки у триденний строк надсилається до Національного агентства з питань запобігання корупції, що визначає порядок подальшого розгляду такої інформації.

Внутрішня (службова) перевірка або розслідування за повідомленням проводиться у строк не більше **30 днів** з дня завершення попередньої перевірки. Якщо у зазначений строк перевірити повідомлену інформацію неможливо, керівник відповідного органу або юридичної особи чи його заступник подовжують строк перевірки або розслідування інформації до **45 днів**, про що повідомляється викривач.

Права та гарантії захисту викривача (стаття 53³ Закону України «Про запобігання корупції»)

Права викривача виникають з моменту повідомлення інформації про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції».

Викривач має право:

- бути повідомленим про свої права та обов'язки, передбачені Законом України «Про запобігання корупції»;
- подавати докази на підтвердження своєї заяви;
- отримувати від уповноваженого органу, до якого він подав повідомлення, підтвердження його прийняття і реєстрації;
- давати пояснення, свідчення або відмовитися їх давати;
- на безоплатну правову допомогу у зв'язку із захистом прав викривача;
- на конфіденційність;
- повідомляти про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції» без зазначення відомостей про себе (анонімно);
- у разі загрози життю і здоров'ю на забезпечення безпеки щодо себе та близьких осіб, майна та житла або на відмову від таких заходів;
- на відшкодування витрат у зв'язку із захистом прав викривачів, витрат на адвоката у зв'язку із захистом прав особи як викривача, витрат на судовий збір;
- на винагороду у визначених законом випадках;
- на отримання психологічної допомоги;
- на звільнення від юридичної відповідальності у визначених законом випадках;

- отримувати інформацію про стан та результати розгляду, перевірки та/або розслідування за фактом повідомлення ним інформації.

Важливо знати, що права та гарантії захисту викривачів поширюються на близьких осіб викривача.

Звертаємо увагу, що згідно з приміткою до статті 53 Закону України «Про запобігання корупції» близькими особами викривача є особи, зазначені в абзаці четвертому частини першої статті 1 Закону України «Про запобігання корупції».

Так, близькі особи – це **члени сім'ї** суб'єкта, зазначеного у частині першій статті 3 Закону України «Про запобігання корупції», а також чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний та двоюрідний брати, рідна та двоюрідна сестри, рідний брат та сестра дружини (чоловіка), племінник, племінниця, рідний дядько, рідна тітка, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, зять, невістка, тесть, теща, свекор, свекруха, батько та мати дружини (чоловіка) сина (дочки), усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням зазначеного суб'єкта (абзац четвертий частини першої статті 1 Закону України «Про запобігання корупції»).

Членами сім'ї, відповідно до абзаців сімнадцятого – вісімнадцятого частини першої статті 1 Закону України «Про запобігання корупції», є:

а) особа, яка перебуває у шлюбі із суб'єктом, зазначеним у частині першій статті 3 цього Закону, та діти зазначеного суб'єкта до досягнення ними повноліття – незалежно від спільного проживання із суб'єктом;

б) будь-які особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки із суб'єктом, зазначеним у частині першій статті 3 цього Закону (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких не мають характеру сімейних), у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі.

Захист трудових прав викривача (стаття 53⁴ Закону України «Про запобігання корупції»)

Викривачу, його близьким особам **не може бути** відмовлено у прийнятті на роботу, їх не може бути звільнено чи примушено до звільнення, притягнуто до дисциплінарної відповідальності чи піддано з боку керівника або роботодавця іншим негативним заходам впливу (переведення, атестація, зміна умов праці, відмова у призначенні на вищу посаду, зменшення заробітної плати тощо) або загрози таких заходів впливу у зв'язку з повідомленням.

Важливо знати, що до негативних заходів **також** належать формально правомірні рішення і дії керівника або роботодавця, які носять вибірковий характер, зокрема, не застосовуються до інших працівників у подібних ситуаціях та/або не застосовувалися до працівника у подібних ситуаціях раніше.

У разі відсторонення працівника, який є викривачем, від виконання трудових обов'язків не з його вини оплата праці на період відсторонення здійснюється в розмірі **середньої заробітної плати** працівника за **останній рік**.

Викривачу, його близьким особам **не може бути** відмовлено в укладенні чи продовженні договору, трудового договору (контракту), наданні адміністративних та інших послуг **у зв'язку з повідомленням** про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону.

Забороняється створювати перешкоди викривачу, його близьким особам у подальшому здійсненні ними їх трудової, професійної, господарської, громадської, наукової або іншої діяльності, проходженні ними служби чи навчання, а також вживати будь-яких дискримінаційних заходів у зв'язку з повідомленням про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції».

Викривачу, його близьким особам, права яких порушені всупереч положенням частин першої – третьої цієї статті, **гарантується** поновлення їх порушених прав.

Викривач, його близькі особи, звільнені з роботи **у зв'язку з повідомленням**, підлягають **негайному** поновленню на попередній роботі (посаді), а також їм виплачується **середній заробіток за час вимушеного прогулу, але не більш як за один рік**. Якщо заява про поновлення викривача, його близької особи на роботі (посаді) розглядається **більше одного року** не з їхньої вини, їм виплачується **середній заробіток за весь час вимушеного прогулу**.

Викривач, його близькі особи, переведені на іншу постійну нижчеоплачувану роботу (посаду) **у зв'язку з повідомленням**, підлягають **негайному** поновленню на попередній роботі (посаді), а також їм виплачується **різниця в заробітку за час виконання нижчеоплачуваної роботи, але не більш як за один рік**. Якщо заява про поновлення викривача, його близької особи на роботі розглядається **більше одного року** не з їхньої вини, їм виплачується **середній заробіток за весь час вимушеного прогулу**.

У разі наявності підстав для поновлення на роботі працівника, звільненого **у зв'язку із здійсненням ним, його близькою особою повідомленням**, та за його відмови від такого поновлення йому виплачується грошова компенсація у розмірі **шестимісячного середнього заробітку**, а в разі неможливості поновлення - у розмірі **дворічного середнього заробітку**.

Право викривача на конфіденційність та анонімність (стаття 53⁵ Закону України «Про запобігання корупції»)

Заборонено розкривати інформацію про особу викривача, його близьких осіб або інші дані, які можуть ідентифікувати особу викривача, його близьких осіб, третім особам, які не залучаються до розгляду, перевірки та/або розслідування

повідомлених ним фактів, а також особам, дій або бездіяльності яких стосуються повідомлені ним факти, крім випадків, установлених законом.

У разі якщо **законом дозволяється** без згоди викривача ухвалення обґрунтованого рішення про розголошення інформації про викривача або інформації, яка може ідентифікувати особу викривача, викривач **повинен** бути повідомлений про це не пізніше ніж за **18 робочих днів** до дня розкриття відповідної інформації шляхом вручення йому повідомлення про ухвалення відповідного рішення під розписку. У повідомленні про розкриття інформації про особу викривача має бути вказано коло осіб, яким буде розголошена інформація, а також підстави такого розголошення.

За незаконне розкриття відомостей про викривача настає відповідальність, передбачена законом.

Право викривача на отримання інформації (стаття 53⁶ Закону України «Про запобігання корупції»)

Викривач має право отримувати інформацію про стан та результати розгляду, перевірки та/або розслідування у зв'язку із здійсненим ним повідомленням.

Важливо знати, що вищевказана інформація надається викривачу за його заявою не пізніше **п'яти днів** після отримання заяви, **а також** за кінцевими результатами розгляду, перевірки та/або розслідування.

Винагорода викривачу (стаття 53⁷ Закону України «Про запобігання корупції»)

Право на винагороду має викривач, який повідомив про корупційний злочин, грошовий розмір предмета якого або завдані державі збитки від якого у **п'ять тисяч і більше** разів перевищують **розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб**, встановленого законом на час вчинення злочину.

Розмір винагороди становить **10 відсотків** від грошового розміру предмета корупційного злочину або розміру завданих державі збитків від злочину **після ухвалення обвинувального вироку суду**. Розмір винагороди не може перевищувати **трьох тисяч мінімальних заробітних плат**, установлених на час вчинення злочину.

Важливо знати, що у випадках повідомлення декількома викривачами різної інформації про один і той самий корупційний злочин, у тому числі інформації, що доповнює відповідні факти, розмір винагороди розподіляється у рівних частинах між такими викривачами.

Юридична відповідальність викривача (стаття 53⁸ Закону України «Про запобігання корупції»)

Викривач **не несе** юридичної відповідальності за повідомлення, поширення зазначеної у повідомленні інформації, **незважаючи на можливе порушення** таким повідомленням своїх службових, цивільних, трудових чи інших обов'язків або зобов'язань.

Повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції» **не може** розглядатися як порушення умов конфіденційності, передбачених цивільним, трудовим або іншим договором (контрактом).

Викривач **звільняється** від цивільно-правової відповідальності за майнову та/або моральну шкоду, завдану внаслідок здійснення повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції», **крім випадку** здійснення **завідомо** неправдивого повідомлення. У разі неумисного повідомлення викривачем недостовірної інформації вона підлягає спростуванню у порядку, визначеному Цивільним кодексом України.

Звертаємо увагу, права та гарантії викривача визначаються не лише Законом України «Про запобігання корупції», а й іншими нормативно-правовими актами, з якими ознайомитись у розділі «Викривачі корупції» офіційного вебсайту Національного агентства з питань запобігання корупції або за посиланням <https://nazk.gov.ua/uk/departament-organizatsiyi-roboty-iz-zapobigannya-ta-vyyavlennya-koruptsiyi/metodychni-rekomendatsiyi/zahyst-vykrivachiv/>.

Рекомендації підготовлено Відділом з питань запобігання та виявлення корупції з метою надання методичної та консультаційної допомоги працівникам Держенергонагляду щодо здійснення повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції», доведення до відома прав і гарантів викривача, а також формування культури повідомлень у Держенергонагляді.